

Конвенція про захист цивільного населення під час війни 12 серпня 1949 року [3] надає захист дітям від деяких наслідків війни як частини населення, не виділяючи їх в окрему категорію. Так, наприклад, стаття 14 передбачає право у мирний час Високим Договірним Сторонам, а після початку бойових дій і сторонам конфлікту створювати на своїй території, а в разі необхідності й на окупованих територіях санітарні та безпечні зони та місцевості, організовані в такий спосіб, який дає змогу оберігати від наслідків війни дітей до п'ятнадцяти років. Стаття 17 – укладати місцеві угоди про евакуацію з обложених або оточених зон дітей та про пропуск служителів культури всіх віросповідань, медичного персоналу та санітарного майна на їхньому шляху до таких зон. Статті 82 та 89 передбачають особливі права для дітей щодо розселення та додаткового харчування.

Щодо національного регулювання питання захисту дітей, то Закон України «Про охорону дитинства» – основний закон України, що регулює ситуацію з дітьми в умовах збройних конфліктів. Згідно з ним, дитиною, постраждалою внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, вважається «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні». Держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту цих дітей, догляду за ними та возз'єднання їх із членами сім'ї зокрема розшук, звільнення з полону, повернення в Україну дітей, незаконно вивезених за кордон [4].

Слід також приділити увагу діяльності ЮНІСЕФ, що сприяє тому, щоб діти мали змогу жити нормальним життям та навчатися навіть у період конфліктів, Фонд розробляє просвітницькі кампанії щодо заборони протипіхотних мін та сприяє демобілізації неповнолітніх солдатів, допомагає возз'єднанню розлучених у результаті конфлікту батьків та дітей. ЮНІСЕФ був одним із перших, хто запропонував ідею «днів мирного життя», що дало можливість сторонам, які воювали, тимчасово припинити вогонь для проведення вакцинації дітей [1].

Зараз із плином повномасштабної війни, яка розв'язана РФ проти України також постає питання про захист та дотримання прав дітей. Можемо констатувати, що дійсно, наразі складно говорити по повну реалізацію дітьми своїх прав, проте, органи державної влади та місцевого самоврядування докладають максимум зусиль для протекції дітей. Дітям надаються можливості для навчання навіть у бомбосховищах: туди під'єднують інтернет, щоб діти мали змогу доєднатися до онлайн занять у школі. Міжнародні організації направляють десятки тон гуманітарної допомоги, щоб найменші не відчували браку важливих продуктів та речей першої необхідності. Ми впевнені, що перемога буде за нами, і діти, котрі зараз переживають скрутні часи, будуть брати активну участь у розбудові України у майбутньому.

1. Гузь Л. С. Захист прав та інтересів дітей (правовий аспект). Фактор, 2011. – 464 с. (дата звернення 22.04.2022).

2. Діти та збройні конфлікти: нормативно-правова база. URL: <https://warchildhood.org/ua/children-and-armed-conflict-legal-framework/> (дата звернення 22.04.2022).

3. Конвенція про захист цивільного населення під час війни. Від 12 серпня URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154?find=1&text=%E4%B3%F2%E8#w11 (дата звернення 22.04.2022)

4. Про охорону дитинства. Закон України від 26.04.2001 року. №2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення 22.04.2022).

Дрок Ірина Сергіївна

науковий співробітник навчально-наукової лабораторії дослідження проблем превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЮНІСЕФ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Війна в Україні 2022 року стали додатковим фактором, який вимагає від міжнародної спільноти застосування механізмів захисту найбільш незахищених категорій – дітей та молоді. Офіційні статистичні дані підтверджують критичну ситуацію щодо захисту прав та інтересів дітей в Україні під час військових дій.

Так, за даними Офісу Генерального прокурора України станом на 17 квітня 2022 року від військової агресії Російської федерації щодо України постраждало більше 563 дітей, у тому числі 202 дитини загинуло та більше 361 поранено [1]. Найбільше постраждало дітей у Донецькій області - 117, Київській - 106,

Харківській - 89, Чернігівській - 54, Херсонській - 41, Миколаївській - 40, Луганській - 36, Запорізькій - 23, столиці - 16, Сумській - 16, Житомирській - 15 [1].

Згідно офіційних даних ООН станом на 14 квітня 2022 року 4 736 471 громадян України виїхали за кордон через військові дії, при цьому 90 % цих осіб – це жінки та діти [2]. Згідно офіційних даних ООН станом на 5 квітня 2022 року внутрішньо переміщеними особами в Україні стали близько 7,1 мільйона людей [2].

Також варто зазначити, що станом на 17 квітня 2022 року через військові дії на території України пошкоджено 1018 закладів освіти, з них 95 зруйновано повністю [1].

Однією з міжнародних організацій, які безпосередньо надають допомогу українським громадянам є дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ). Діяльність ЮНІСЕФ забезпечує широке коло потреб дітей в Україні як у мирний, так і воєнний час. Захист та забезпечення прав дитини, реалізація положень Конвенції про права дитини – це основні завдання ЮНІСЕФ.

З початку конфлікту на сході України ЮНІСЕФ працює над реалізацією ключових зобов'язань із задоволення *гуманітарних* потреб дітей, зокрема доступу до освіти, психосоціальної допомоги, води і санітарії, навчання з питань мінної небезпеки, охорони здоров'я матері та дитини, а також послуг для людей, що живуть із ВІЛ/СНІДом [3].

Основна мета програми ЮНІСЕФ для України на 2018-2022 рр. – сприяти прогресивній реалізації прав усіх дітей в Україні та скороченню прогалів у доступі дітей до найнеобхідніших послуг, при цьому зберігаючи баланс між гуманітарною діяльністю, діяльністю з розвитку та підтримуючи включення пріоритетів, пов'язаних з розбудовою миру та подоланням наслідків конфлікту, до основних засад поточних ключових реформ у соціальній сфері та децентралізації [3].

Після оголошення в Україні воєнного стану в лютому 2022 року діяльність ЮНІСЕФ реалізується за трьома основними напрямками, які відповідають загальній концепції діяльності організації: матеріальна, просвітницька, психологічна допомога. Розглянемо кожен напрямок окремо детальніше.

Матеріальна допомога ЮНІСЕФ під час війни в Україні відбувається за двома напрямками:

1. безпосередньо надання грошових коштів окремим чітко-визначеним категоріям осіб (родини, як мають трьох і більше неповнолітніх дітей, з яких принаймні одна дитина не досягла двох років; сім'ї з двома або більше дітьми, де одна дитина має інвалідність) в рамках широкої багаточільової програми разом з *Міністерством соціальної політики України* [4];

2. адресне надання матеріальних благ, зокрема медичного характеру (автомобілі швидкої допомоги, ліки, хірургічні та акушерські набори, аптечки невідкладної допомоги, ковдри та гігієнічних засобів для лікарень, тощо) *ши[5]*.

Просвітницька допомога ЮНІСЕФ – це один із основних видів допомоги, яку організація регулярно здійснює в Україні, а в умовах війни вектор такої діяльності відповідним чином спрямований на нагальні потреби та запити суспільства.

Заслугує на увагу українців інформаційні повідомлення, розроблені фахівцями у вигляді брошур з метою надання практичної допомоги громадянам, які опинилися в умовах війни, а фактично – це кожен українець сьогодні. Безпосередньо від початку війни в Україні ЮНІСЕФ створила такі друковані продукти, які визначають правила безпеки під час війни: інформація для підлітків; рекомендації щодо виявлення та реагування на випадки жорстокого поводження з дітьми в умовах воєнного стану; поради щодо стабілізації психологічного стану батьків та дітей, які залишили свої домівки; інформація для батьків, які переживають війну разом зі своїми дітьми; рекомендації громадам про те, як допомогти внутрішньо-переміщеним дорослим та дітям; ігри та заняття для дітей у незвичних обставинах, під час надзвичайної ситуації [3].

Ще одним напрямком просвітницької діяльності ЮНІСЕФ є проведення тренінгів, семінарів, зустрічей. Так, у даний час відбувається запуск спільного проекту «ПОРУЧ» Міністерства освіти і науки України, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Українського інституту когнітивно-поведінкової терапії та ГО «ВГЦ «Волонтер», який розрахований на освітян, які потребують психологічної підтримки, мають бажання навчитися психологічним прийомам та технікам допомоги собі та учням з обставинами війни в Україні [6].

Психологічна допомога ЮНІСЕФ проявляється у запровадженні цільових групових (заняття з арт-терапії та рукоділля, заняття з фізкультури, організація тимчасових притулків, організація просторів для підтримки дітей та підлітків у різних регіонах України, навчання волонтерів психологічних прийомів роботи з дітьми, які постраждали або стали свідками війни та багато інших [3]) та індивідуальних (адресна допомога конкретним дітям та сім'ям з дітьми, які постраждали або стали свідками війни [3]) програм, які спрямовані на подолання психологічних наслідків військової агресії для дітей, які постраждали або стали свідками війни в Україні.

Отже, як бачимо, допомога міжнародних партнерів для дітей та сімей з дітьми в Україні широкомасштабна та багатоаспектна. Подальша регулярна реалізація подібних проектів спільними зусиллями з українськими та іноземними фахівцями сприятиме захисту прав та інтересів дітей в Україні, забезпеченню принципів, проголошених міжнародними документами.

1. Ювенальні прокурори: 202 дитини загинули через збройну агресію РФ в Україні. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/yuvenalni-prokurori-202-ditini-zaginuli-cerez-zbroynu-agresiyu-rf-v-ukrayini> (дата звернення 17.04.2022)
2. За 50 днів від вторгнення рф з України виїхало майже п'ять мільйонів осіб – ООН. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3458043-za-50-dniv-vid-vtorgnenna-rf-z-ukraini-viihali-majze-pat-miljoniv-osib-oon.html> (дата звернення 17.04.2022)
3. Офіційний сайт ЮНІСЕФ Україна. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/%D1%89%D0%BE-%D0%BC%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BC%D0%BE> (дата звернення 17.04.2022)
4. ЮНІСЕФ спільно з Мінсоцполітики запускають програму грошової допомоги вразливим родинам із дітьми. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/unicef-and-ministry-social-policy-ukraine-launch-humanitarian-cash-transfers> (дата звернення 17.04.2022)
5. ЮНІСЕФ передає “швидкі” до восьми областей України. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/unicef-handing-over-ambulances-eight-regions-ukraine> (дата звернення 17.04.2022)
6. Тетяна Журавель. URL: <https://www.facebook.com/tanya.zhuravel.71> (дата звернення 17.04.2022)

Дрок Микола Олегович
викладач Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

НАПРЯМКИ ПОДОЛАННЯ ПТСР У ДІТЕЙ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ АБО СТАЛИ СВІДКАМИ ВІЙНИ

Найбільш незахищеними під час війни є діти, а наслідки цієї події супроводжуватимуть їх впродовж всього життя. Саме з метою подолання посттравматичного стресового розладу (далі – ПТСР), який є традиційною реакцією організму людини на стрес, отриманий внаслідок порушення відчуття безпеки, проживання реальної загрози життю, державні органи, громадські організації та психологи мають об'єднати зусилля та вжити необхідних заходів. Враховуючи події, які відбуваються в Україні, починаючи з лютого 2022 року, можна спрогнозувати масштаби розповсюдження ПТСР у дітей. Враховуючи практику, яка вже була застосована українськими та зарубіжними фахівцями в Україні, починаючи з 2014 року, коли відбулися перші збройні конфлікти на сході України, нами пропонується узагальнити такий досвід та виділити основні напрямки подолання ПТСР у дітей, які постраждали або стали свідками війни, щоб у подальшому дії фахівців були визначені та розподілені залежно від тяжкості стану дитини.

Перш за все варто наголосити, що психіка, особливо психіка дітей та підлітків, має величезні резерви для відновлення і саморегуляції [1]. Можливість повернення до психологічної норми у дитини після травмуючого досвіду значно вища, ніж у дорослої людини.

Напрямки діяльності фахівців під час подолання ПТСР у дітей ми пропонуємо поділити залежно від травмуючого досвіду, який пережила дитина: сексуальне насильство; фізичне насильство щодо дитини; насильство щодо близьких осіб дитини; психологічне насильство щодо дитини; отримані дитиною фізичні травми; дитина перебувала в центрі військових подій, порушено відчуття безпеки; дитина перебувала на відносно безпечній території України, але інформаційне поле, звуки сирен, регулярні походи до бомбосховища під час оголошення тривоги, переживання батьків, тощо порушили відчуття безпеки у дитини. Рівень тривожного розладу у кожному випадку буде різний і залежить також від психологічних особливостей самої дитини. Проте заходи, які застосовуватимуть психологи, психотерапевти та інші фахівці у кожному випадку мають свої особливості. З урахуванням відсутності в Україні протоколів роботи з дітьми, у яких виявлені ознаки ПТСР, слід констатувати необхідність розроблення таких протоколів, організації відповідного навчання психологів, психотерапевтів, розробки державних програм підтримки таких дітей.

Також залежно від суб'єкта, який застосовуватиме заходи подолання ПТСР до дитини, ми виділяємо такі напрямки роботи: заходи, застосовувані батьками; консультування психолога; тривала психотерапія; кризова інтервенція.

Міжнародна організація ЮНІСЕФ виробила поради для батьків, діти яких проявляють ознаки ПТСР: психологічно стабілізуватися самим; забезпечити (відновити) почуття безпеки; залучати дитину до фізичної активності; відновити режим дня, наскільки це можливо; надавати дитині почуття єдності та підтримки; вислуховувати дитину, коли вона хоче поговорити, отримати відповіді на свої запитання; дозволити дитині висловлювати свої емоції та почуття; пояснювати дитині те, що сталося; залучати дитину до соціальної активності; скеровувати агресію дитини та формувати здорові поведінкові рамки; надати доступ дитині до професійної психологічної/психотерапевтичної допомоги [1].

Консультування психолога відбувається за участю батьків, під час якого фахівець встановлює